

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра соціально-економічної географії і регіоназнавства
імені Костянтина Немця

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету геології,
географії, рекреації і туризму
Віліна ПЕРЕСАДЬКО
” серпень 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЗАРУБІЖНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СИСТЕМИ»

рівень вищої освіти	<u>магістр</u>
галузь знань	<u>01. Освіта</u>
спеціальність	<u>014.07. Середня освіта (Географія)</u>
освітня програма	<u>Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота</u>
вид дисципліни	<u>обов'язкова</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

«26» серпня 2024 року, протокол № 8

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Людмила Миколаївна НЕМЕЦЬ, д. геогр. н., професор, завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства імені Костянтина Немця

Катерина Юріївна СЕГІДА, д. геогр. н., професор, професор кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства імені Костянтина Немця

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства імені Костянтина Немця

Протокол № 9 від «26» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Людмила НЕМЕЦЬ
(прізвище та ініціали)

«26» серпня 2024 р.

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота»

Гарант освітньо-професійної програми

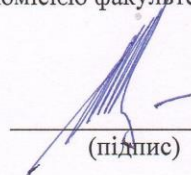

(підпис)

Наталія ГУСЕВА
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол № 7 від «26» серпня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Олександр ЖЕМЕРОВ
(прізвище та ініціали)

«26» серпня 2024 р.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Зарубіжні освітні системи та технології» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів за спеціальністю 014.07.Середня освіта (Географія) освітньою програмою «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомлення студентів з основними тенденціями і напрямками розвитку освіти у країнах світу, провідними зарубіжними технологіями в освіті, формування у магістрантів умінь і навичок аналізу освітніх систем та технологій, використання зарубіжного досвіду в практиці вітчизняної системи освіти.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є: формування розуміння цілісного процесу становлення і розвитку зарубіжних систем та технологій середньої школи; обґрунтування сучасних тенденцій розвитку середньої освіти в контексті творення Європейського регіону середньої освіти, її інтернаціоналізації; ознайомлення із системою та структурою середньої освіти у країнах світу; підготовка студентів до роботи у сфері зарубіжної середньої школи.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120 годин.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	1, 2-й
Лекції	
12 год.	8 год.
Семінарські заняття	
12 год.	4 год.
Самостійна робота	
96 год.	108 год.

1.6. Заплановані результати навчання:

- *формування загальних та фахових компетентностей:* **ЗК02** здатність використовувати основні методи наукового пошуку; планувати й організувати дослідження за прикладною тематикою, узагальнювати отримані результати, оформлювати і презентувати наукові здобутки відповідно до чинних вимог; **ЗК03** здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, бути сучасно освіченим, усвідомлювати і оволодівати можливістю навчання впродовж життя; **ЗК07** навички пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; використання інформаційних і комунікаційних технологій;

СК05 формування позитивної пізнавальної мотивації дитини до саморозвитку і навчання; **СК07** здатність реалізувати профорієнтаційну роботу з учнями, що завершують навчання за циклом повної загальної середньої освіти, проєктувати й здійснювати позакласну роботу з предмету; **ПК09** здатність виконувати педагогічні дослідження, інтерпретувати отримані результати досліджень, застосовувати їх у професійній діяльності;

- *забезпечення досягнення наступних програмних результатів навчання:* **ПР03.** Знає та розуміє принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти (рівні повної загальної середньої освіти, профільної освіти); **ПР04.** Здатний висловлювати власні висновки, а також знання та пояснення, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються; знає та розуміє особливості навчання різнорідних груп учнів, застосовує диференціацію навчання, організовує освітній процес з урахуванням особливих потреб учнів; **ПР07.** Уміє застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності, застосовувати державну та іноземну мови у професійній діяльності; **ПР08.** Добирає і застосовує сучасні освітні технології та методики, форми, методи і прийоми навчання для формування предметних компетентностей учнів за умови профільної середньої освіти і здійснює самоаналіз ефективності уроків; **ПР11.** Здатний цінувати різноманіття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва; **ПР14.** Володіє критичним осмисленням проблем у навчанні та/або професійній діяльності на межі предметних галузей; **ПР20.** Знає і вміє залучати інноваційні концепції, методики та тенденції вітчизняної та зарубіжної теорії навчання географії; **ПР23.** Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання географії для виконання освітньої програми повної загальної середньої освіти, зокрема профільної, з географії; **ПР26.** Творчо застосовує сучасні методики і технології, різноманітні методи та форми прогресивного навчання, інноваційні прийоми навчання в освітніх закладах різного типу, забезпечуючи формування в учнів предметних компетентностей та основ цілісної природничонаукової картини світу.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Зміст, тенденції та особливості розвитку освітніх систем середньої школи у зарубіжних країнах у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття»

Тема 1. Зарубіжні освітні системи як предмет дослідження і теоретичного узагальнення. Мета, завдання, основні напрями розвитку навчальної дисципліни; зарубіжні освітні системи середньої школи у науковому просторі; теорія і практика світової середньої освіти в історико-методологічному контексті.

Тема 2. Сучасні психологічно-орієнтовані моделі освіти. Вільна модель. Особистісна модель. Розвиваюча модель. Активізуюча модель. Формуюча модель. Збагачуюча модель. Інклюзивна освіта.

Тема 3. Сучасні освітні системи Європи, країн колишнього СНД. Загальна характеристика освітніх систем країн Європейського Союзу. Основні тенденції розвитку освіти у країнах Європейського Союзу. Освітні системи країн колишнього СНД.

Тема 4. Сучасні освітні системи Азії. Загальна характеристика освітніх систем країн Азії. Основні тенденції розвитку освіти у країнах Азії.

Тема 5. Сучасні освітні системи Америки, Австралії та країн Африки. Загальна характеристика освітніх систем країн Америки, Австралії та країн Африки. Основні тенденції розвитку освіти у країнах Америки, Австралії та країн Африки.

Тема 6. Перспективні напрями розвитку світових освітніх систем. Перспективи розвитку світової освітньої глобалізації. Реформування системи освіти в умовах глобалізації.

Розділ 2. Виникнення і розвиток сучасних технологій навчання у середній школі

Тема 1. Теоретичні основи технологій навчання. Вимоги постіндустріального суспільства до технологій навчання у середній школі. Сутність поняття «освітня технологія». Технологічний підхід у сучасній освіті: витоки та особливості застосування. Групи і види освітніх технологій.

Тема 2. Предметно-орієнтовані технології навчання. Традиційна технологія навчання. Технологія повного засвоєння знань. Технологія програмного навчання. Технологія модульного навчання. Технологія диференційованого навчання. Технологія концентрованого навчання.

Тема 3. Особистісно-орієнтовані технології навчання. Технологія розвивального навчання. Технологія проектного навчання. Технологія навчання як дослідження. Технологія корпоративного навчання. Технологія тренінгового навчання. Коучинг-технологія в освіті. Технологія ігрового навчання. Технологія розвитку критичного мислення. Технологія колективної розумової діяльності. Технологія проблемного навчання. Кейс-технологія навчання.

Тема 4. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті. Дистанційна технологія навчання. Мультимедійні технології. Хмарні технології. Технологія мобільного навчання. Соціомедійні технології. Технології веб-квестів.

Тема 5. Сучасні технології оцінювання навчальних досягнень учнів. Тестові технології оцінювання. Технології портфоліо. Технологія рейтингового оцінювання.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	с	ла	інд	ср		л	с	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Організація суспільно-географічних досліджень												
Тема 1. Зарубіжні освітні системи як предмет дослідження і	10	1	1			8	10	1				9
Тема 2. Сучасні психологічно-орієнтовані моделі освіти.	10	1	1			8	10	2				8
Тема 3. Сучасні освітні системи Європи, країн колишнього СНД	10	1	1			8	10					10
Тема 4. Сучасні освітні системи Азії	10	1	1			8	10					10
Тема 5. Сучасні освітні системи Америки, Австралії та країн Африки	10	1	1			8	10					10
Тема 6. Перспективні напрями розвитку світових освітніх систем	10	1	1			8	10					10
<i>Разом за розділом 1</i>	60	6	6			48	60	3				57
Розділ № 2.												
Виникнення і розвиток сучасних технологій навчання у середній школі												
Тема 1. Теоретичні основи технологій навчання	10	1	1			8	10					10
Тема 2. Предметно-орієнтовані технології навчання	10	1	1			8	10	1				9
Тема 3. Особистісно-орієнтовані технології навчання	10	1	1			8	10	1	1			8
Тема 4. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті.	10	1	1			8	10		1			9
Тема 5. Сучасні технології оцінювання навчальних досягнень учнів	10	1	1			8	10		2			8
Контрольна робота	10	1	1			8	10	1				9
<i>Разом за розділом 2</i>	60	6	6			56	60	3	4			53
<i>Всього</i>	120	12	12			94	120	6	4			110

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Головні тенденції сучасної середньої освіти на початку ХХІ століття. Історичні передумови формування освітніх систем. Переваги та недоліки сучасних психологічно-орієнтованих моделей середньої освіти.	2	1
2	Освітні системи у країнах Західної, Північної, Південної, Східної, Центральної Європи. Суцність освітньої системи в країнах Азії. Суцність освітньої системи в країнах Азії.	2	
3	Освітні системи США та Канади, Мексики та Бразилії. Середня освіта в Австралії: головні риси. Перспективи середньої освіти у світі? Інклюзивна освіта.	2	
4	Найперші технології навчання: які зміни відбулися у технологічному підході до навчання? Предметно-орієнтовані технології навчання.	2	1
5	Особистісно-орієнтовані технології навчання. Суцність та організація проблемного навчання.	2	1
6	Інформаційно-комунікаційні технології в освіті. Сучасні технології оцінювання навчальних досягнень учнів.	2	1
	<i>Разом</i>	<i>12</i>	<i>4</i>

5. Завдання для самостійної роботи

№	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Тенденції розвитку міжнародного освітнього простору. Принципи, глобалізації в освіті.	8	9
2	Формальна і неформальна освіта. Національні системи розвитку освіти. Транснаціональні освітні корпорації.	8	8
3	Освітні системи Європи: загальні тенденції. Освітня система Німеччини. Освітня система Великої Британії. Освітня система Франції. Освітня система Італії. Освітні системи країн Скандинавського півострова. Освітні системи країн Бенілюксу.	8	10
4	Освітня система України у порівнянні з країнами.	8	10
5	Освітні системи країн Азії. Освітні системи США та Канади.	8	10
6	Освітні системи країн Латинської Америки. Освітня система Австралії. Освітні системи країн Африки. Перспективи світової освітньої глобалізації	8	10
7	Зміст інноваційних педагогічних технологій активізації навчання. Методи та форми активізації навчального процесу	8	10
8	Інклюзивна освіта. Модульно-рейтингове навчання. Диференційоване навчання. Дистанційна система освіти. Організація проблемного навчання.	8	9
9	Ділова гра. Ігрове проектування. Кейс-стаді. Інтерактивні методики.	8	8

	Історія виникнення інтерактивних методик.		
10	Синектика Дискусії. Рольові ігри. Кейс-метод. Метод портфоліо. Метод проєктів. Типи практичних занять.	8	9
11	Опрацювання теми: Перспективи розвитку технологій активізації навчання у середній школі Усне опитування	8	8
12	Підготовка до контрольної роботи	8	9
	<i>Разом</i>	<i>96</i>	<i>110</i>

6. Індивідуальне завдання

Не передбачено

7. Методи навчання

- пояснювально-ілюстративні;
- репродуктивні;
- проблемного викладу;
- частково-пошукові;
- дослідницькі методи.

8. Методи контролю

- усне опитування (індивідуальне, комбіноване, фронтальне), участь в обговоренні та дискусії;
- перевірка практичних робіт;
- тестове опитування та письмовий контроль.
- викладання дисципліни здійснюється на LMP Moodle.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання											Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Підсумкова (екзамен аційна) робота	Сума
Розділ 1						Розділ 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T1	T2	T3	T4	T5				
5		7		7		7	7	7			20	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку, або екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 20 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи.

Дистанційний курс «Зарубіжні освітні системи та технології» сертифіковано на LMP Moodle.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Семинарські заняття: від 0 до 7 балів: 0 балів – завдання не виконано, 1-3 бал – виконано частково, відтворена інформація з Інтернет, знання фрагментарні та поверхові; 4-5 бали – завдання виконано повністю, робота містить окремі помилки, знання достатні; 6-7 балів

– завдання виконано повністю, вчасно, висновки обґрунтовані, знання свідчать про високий рівень підготовки.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Семінарське заняття – 7 балів:

- доповіді за темами – 5 бали;
- відповіді на запитання, участь у дискусії – 2 бали.

Контрольна робота, передбачена навчальним планом – 20 балів:

- питання, що передбачають розгорнуті відповіді – 5 *4 бали.

Підсумкова (екзаменаційна) робота – 40 балів:

- питання, що передбачають розгорнуті відповіді – 4 *10 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: Монографія / В.Ю. Биков. – К.: Атіка, 2008. – 684 с.
2. Василюк А. Сучасні освітні системи: Навч. посіб. / А. Василюк, Р. Пахоцінський, Н.Яковець. – Ніжин: НДПУ, 2002. – 139 с.
3. Волобуєва Т.Б. Сучасні освітні моделі. Інноваційні освітні системи: метод. посібник / Т.Б. Волобуєва. – Донецьк: Витоки, 2007. – 64 с.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І.М. Дичківська. – К. : „Академвидав”, 2004. – 352 с.
5. Зарубіжна система вищої освіти: навч. посібн. / авт. – упоряд. М.І. Гагарін. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. – 102 с.
6. Коренівська, Ю. Порівняння систем шкільної освіти Сінгапуру та Японії [Текст] / Ю. Коренівська; наук. кер. О.В. Купенко // Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства: матеріали V Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників, м. Суми, 20-21 квітня 2017 р. – Суми: СумДУ, 2017. – С. 316-318.
7. Кучеренко Д.Г. Стратегії розвитку освітніх систем країн світу: Монографія. / Д.Г. Кучеренко, О.В. Мартинюк К. : ППК ДСЗУ, 2011. – 312 с.
8. Лунячек В.Е. Деякі практичні питання управління освітою в США / В.Е. Лунячек // Нова педагогічна думка . – 2008. – № 1. – С. 16–20.
9. Михайличенко М.В. Освітні технології: навчальний посібник / М.В. Михайличенко, Я.М. Рудик. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2016. – 583 с.
10. Модернізація педагогічної освіти в європейському та євроатлантичному освітньому просторі: монографія / Н.М. Авшенюк, В.О. Кудін, О.І. Огієнко – К.: Пед. думка, 2011. – 232 с.
11. Немець Л., Сегіда К., Кандиба Ю., Кравченко К. (2021) До питання підготовки фахівців у галузі суспільної географії та регіонального розвитку в Україні / Проблеми сучасної освіти : зб. наук.-метод. пр. Харків, 2021. Вип. 12. С.21-35 URL : <https://periodicals.karazin.ua/issuesedu/>

12. Немець Л., Сегіда К., Кравченко К., Логвинова М. (2020) Формування soft skills у процесі підготовки географів у класичному університеті / Проблеми сучасної освіти : зб. наук.-метод. пр. Харків, 2020. Вип. 11. С. 28–41.
13. Немець Л., Сегіда К., Логвинова М. (2019) Теоретизація поняття «індивідуальні освітні траєкторії» та їх роль у забезпеченні якості вищої освіти / Проблеми сучасної освіти : зб. наук.-метод. пр. Харків, 2019. Вип. 8. С. 31–45.
14. Немець Л., Сегіда К., Телебенєва Є., Ключко Л. (2021) Освіта в галузі стійкого розвитку: можливості географії як інтегруючої дисципліни. Проблеми сучасної освіти : зб. наук.-метод. пр. Харків, 2021. Вип. 12. С.35-50. URL : <https://periodicals.karazin.ua/issuesedu/>
15. Олійник П.М. Передові педагогічні технології, дидактично-методичні особливості та можливості їх / П.М. Олійник // Метод навчання і наукових досліджень у вищій школі : навч. посіб. / за ред. С.У. Гончаренка, П.М. Олійника. – К. : Вища шк., 2003. – 323 с.
16. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
17. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика : навчальний посібник / С.О. Сисоєва, Т.Є. Кристопчук; Київський університет імені Бориса Грінченка. – Рівне : Овід, 2012. – 352 с.
18. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті : монографія /за ред. С.О.Сисоєвої. – ВПОЛ, 2001. – 502 с.
19. Педагогічні технології: наука – практиці : навч.-метод. підруч. /за ред. С.О. Сисоєвої. – К. : ВПОЛ, 2002. – Вип. 1. – 281 с.
20. Пінчук В.М. Інноваційні процеси – підґрунтя проектування нових освітніх технологій / В.М. Пінчук // Освіта і управління. –1998. – Т. 2. – Число 3. – С.89
21. Самойленко В.М. Дидактика географії : монографія / В.М. Самойленко, О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. – К.: Ніка-Центр, 2013. – 570 с.
22. Сисоєва С.О. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика : навчальний посібник / С.О. Сисоєва, Т.Є. Кристопчук; Київський університет імені Бориса Грінченка. – Рівне : Овід, 2012. – 352 с.
23. Стрельніков В.Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ / В.Ю. Стрельніков, І.Г. Брітченко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309 с.
24. Сучасні моделі освіти: навч.-метод. посібник. – 2-е вид., доповн. та переробл. / Лілія Асхатівна Мартинець. – Донецьк, 2015. – 102 с.
25. Фініков Т.В. Сучасна вища освіта: світові тенденції і Україна / Т.В. Фініков. К: Таксон, 2002. 246 с.
26. Школа для майбутнього. Система розвивального навчання Д. Б. Ельконіна – В.В. Давидова / М. Костюченко // Дир. шк, ліцею, гімназії. – 2009. – № 5. – С. 59-63.
27. Adapting Education to the Information Age. The White Paper for ICT in Education of Korea. MEST and KERIS (2011).
28. Globalization of Korean Education. EDUCATION IN KOREA. Ministry of Education. – 2017. – 101 p.
29. Luo R. Malnutrition in China's Rural Boarding Schools: The Case of Primary Schools in Shaanxi Province [Electronic resource] / R. Luo et al // Asia Pacific Journal of Education. – 2009. – Vol. 29. – v 4. – P. 481–501. – Mode of access: <http://fsi.stanford.edu/sites/default/files/REAP106-EN.pdf>.
30. Niemets, L., Kravchenko, K., Sehida, K., Telebienieva, I., & Kliuchko, L. (2022). Informational and synergetic component of human-geographical research in the scientific heritage of Kostiantyn Niemets. Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series "Geology. Geography. Ecology", (57), 153-172. <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2022-57-12>

31. Niemets, L., Sehida, K., Kobylin, P., Tahsin Şahin , M., Bartosh, O., Telebienieva, I., Kravchenko, K., & Kliuchko, L. (2023). Integrative role of human geography in solving global problems of modernity. Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series "Geology. Geography. Ecology", (58), 171-187.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України - <https://mon.gov.ua/ua>
2. Закон України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Educational Era. Створюємо освітні онлайн-проекти - <https://www.ed-era.com>
4. Стратегії розвитку освітніх систем країн світу / Д.Кучеренко, О. Мартинюк // Монографія 2011 <http://ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/Kutsherenko-Martinjuk-Strategiy.pdf>
5. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МППК ПУЕТ / посібник 2018 <https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/02/V.-YU.-Strelnikov-I.-G.-Britchenko.-Suchasni-tehnologiyi-navchannya-u-vishnij-shkoli.pdf>
6. Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід / монографія 2018 https://lib.iitta.gov.ua/711545/1/%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%A4%D0%86%D0%AF_%D0%A1%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96%20%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%96.pdf
7. Освітні системи Країн ЄС / С. Сисоєва, Т. Кристопчук // Навчальний посібник 2012 <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/9019/1/Sysoieva%20Osvitni%20s.pdf>
8. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід : навчальний посібник / Р. Гуревич, М. Кадемія, Л. Шевченко // Навчальний посібник 2017 <http://kist.ntu.edu.ua/textPhD/itn.pdf>
9. Зарубіжна система Вищої освіти / М. Гагарін // Навчальний посібник 2017 https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/7694/1/Gagarin_zaryb_VO.pdf
10. Дистанційний курс на LMS Moodle Зарубіжні освітні технології та системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=4541>